

Zpravodaj města Hostinné - 9/2010, str. 5-6

Pohledy do historie města Hostinné - XIV.

Prof. dr. Emil Votoček, slavný rodák města Hostinného

V letošním roce si připomeneme 60 let od úmrtí významného českého chemika, lingvisty a hudebního skladatele, profesora doktora Emila Votočka, rodáka z Hostinného. Při této příležitosti se patří připomenout životní osudy a dílo tohoto velikána.

Emil Votoček se narodil 5. října 1872 v Hostinném ve starém měšťanském domě č. p. 22 přímo na Náměstí. Pokřtěn byl 13. října roku 1872 v místním chrámu Páně kaplanem Franzem Voglem na Emila Aloise Votočka. Jeho otec, Hynek Votoček, pocházející z Jilemnice, byl úředníkem a později obchodníkem s papírem. Maminka Marie, rozená Steuerová, se narodila v Hostinném v domě č. p. 265. Podle přání svého otce mladý Emil nejprve vystudoval gymnázium a později obchodní akademii v Praze. Po dosažení patřičného vzdělání měl po otci převzít známý pražský velkoobchod s papírem nesoucí Votočkovu jméno. Avšak již na obchodní akademii se projevil jeho neobyčejný zájem o chemii, který ještě více podnítil profesor Karel Lukáš. A tak po ukončení školy a doplňovací maturitě Votoček nastoupil k dalšímu studiu na České vysoké technické škole. Stal se posluchačem anorganické chemie u profesora Preise a analytické chemie u profesora Raýmana. Po dokončení studií v Praze Votoček odešel na barvířskou školu do Mylhúz v Alsasku a po dvou letech nastoupil na univerzitu v Goettingenu, kde se soustřeďovala tehdejší elita chemie a fyziky. Tam se u profesora Tollensova zasvětil do chemie cukrů, které se pak věnoval takřka po celý život. Pro ně zavedl i mezinárodně uznávané názvosloví, za které se mu dostalo světového uznání.

Po návratu zpět do Prahy v roce 1895 získal místo asistenta na vysoké škole technické. Od roku 1900 zde působil jako soukromý docent. V roce 1906 získal místo řádného profesora obecné experimentální chemie anorganické i organické. Na tomto svém místě setrval až do svého předčasného penzionování v roce 1939. I pak ještě pilně navštěvoval laboratoř a pracoval na řadě problémů. Přestože byly laboratoře profesora Votočka v budově chemického ústavu v Trojanově ulici skromně vybaveny, vznikla zde řada vynikajících prací. Teprve uzavření českých vysokých škol znemožnilo Votočkovu jeho další vědeckou činnost. Po návratu do škol v roce 1945 se snažil ze všech sil pokračovat ve svých pracích, ale jeho fyzické síly už nestačily. V letech 1939 - 1945 se Votoček věnoval sepisování nového vydání „Organické chemie“ a po roce 1945 práci na francouzských textech „Collection“. Profesor Votoček přednášel celkem patnáct let chemii anorganickou a třicet let chemii organickou. Dr. Emil Votoček kromě dominantního badatelského směru (chemie cukrů), významně zasáhl i do mnoha dalších oblastí chemie. Tak například v analytické chemii vypracoval novou metodu merkurimetrického stanovení halogenidů, sestavil řadu důmyslných přístrojů apod. Nezapomenutelná je jeho zásluha o vytvoření českého chemického názvosloví, jež vytvořil společně s A. Sommerem-Baťkem a také prosadil. Právem je považováno za nejdokonalejší a nejdůmyslnější chemické názvosloví v národním jazyce vůbec. Při sestavování tohoto názvosloví si Votoček osvojil chemickou nomenklaturu v mnoha jazycích. Využil toho jednak při sestavování českých příručních slovníků sloučenin (poprvé v letech 1912-1916) a pak při tvorbě chemických slovníků česko-francouzských, česko-polských a česko-srbochorvatských a konečně mnohojazyčného chemického slovníku. Vesměs děl tehdy ve světové literatuře ojedinelých. Hlavními Votočkovými díly jsou „Návod ke cvičení v chemii organické“ z roku 1902, „Chemie organická“ (1912-1916) a „Chemie anorganická“ z roku 1922. V roce 1902 přeložil z francouzštiny Reychlerovu „Fyzikální chemii“.

Od profesora Noeltinga si odnesl lásku k chemii barev, u profesora Tollense byl zasvěcen do chemie uhlohydrátů a od profesora Preise měl analytický pohled na každý chemický problém.

Po zasedání Akademie rád ve společnosti profesora Raýmana a básníka Jaroslava Vrchlického analyzoval produkty francouzské kuchyně a sklepů hotelu de Saxe.

Profesor Votoček dovedl nejen vědecky pracovat a k vědecké práci vychovávat, ale dovedl především svět seznamovat s českými vědeckými pracemi. Velmi snadno se učil cizím řečem ovládal kromě své mateřštiny ještě další dvě řeči slovanské (polštinu a srbochorvatštinu) tři řeči románské (francouzštinu, italštinu a španělštinu) a konečně němčinu a angličtinu. Nejraději mluvil francouzsky. Francouzštinou propagoval i ostatní jazyky. Znalost němčiny považoval za samozřejmost. Uznával nezbytnost mezinárodních styků a na tomto poli vykonal pro český národ veliký kus práce. Rozšíření znalosti českých chemických prací ve světě můžeme poděkovat zvláště časopisu „Collection des travaux chimiques de Tschecoslovaquie“, který Votoček založil spolu s Heyrovským roku 1929 a jehož francouzskou část sám překládal. To byla nadlidská práce, protože nezanedbatelné procento prací zveřejněných v listu bylo dílem jeho vlastních rukou. Při tom všem mu zbylo ještě dost času na to, aby provozoval hudbu. To nejen jako výkonný umělec, ale i jako skladatel. Když byly uzavřeny vysoké školy, nalézal často právě v hudbě své útočiště a náhradu za vědu. Hrál na několik hudebních nástrojů a na sklonku života zkomponoval více než sedmdesát uznávaných skladeb, zejména komorních a písňových. Jeho „Téma s variacemi“ pro klavír a soprán vydala roku 1934 Hudební matice pražské Umělecké besedy. Orchestrální rapsodii „Od svítání do soumraku“ měl po druhé světové válce na repertoáru orchestr FOK. I v tomto oboru využil svých zkušeností slovníkáře. V roce 1946 vyšel jeho „Hudební slovník“.

Byl učitelem, který rád sdílel vědomosti s druhými a nechtěl je s sebou odnést na věčnost. Zanechal je příštím generacím v podobě učebnic. Znamé jsou jeho učebnice organické, anorganické a preparativní chemie. Ti, kteří psali chemii francouzsky, neobešli se bez „Slovníku česko-francouzského terminologického a frazeologického pro chemii, fyziku a vědy příbuzné“. Francouzský jazyk ovládal profesor Votoček do nejmenších odstínů a dlouho přemýšlel, jak tyto zachytit do učebnice, která by byla dostatečně přehledná. Nakonec se rozhodl pro formu konverzačního slovníku seřazeného podle sloves. Tak vznikla „Česko-francouzská konverzace a frazeologie“. Dokonce se tradovalo, že Francouzi samotní se před ním ostýchali přednášet.

Profesor Votoček se sám vždy vyjadřoval přesně a spisovně a ve všech jazycích foneticky správně. Těžce nesl, když někdo komolil jazyk náš anebo cizí. To byla i hlavní pohnutka k vydání hudebního slovníku, v němž mimo jiné uvádí i výslovnost hudebních termínů, jež jsou výlučně italské a jejichž výslovnosti nebývá v hudebních kruzích často věnována dostatečná pozornost.

Činnost profesora Votočka byla uznávána nejen u nás, ale i za hranicemi našeho státu. Byl čestným doktorem univerzity v Padově, Nancy a Toulouse. Následovaly čestné doktoráty Vysoké školy technické v Brně a Vysokého učení technického v Praze a posléze i čestný doktorát Sorbony.

Byl bojovníkem za pravdu, dovedl pravdu hájit a bezpodmínečně ji vyžadoval. Mezi jeho žáky patřili třeba zakladatel české organické syntézy Rudolf Lukeš, průkopník makromolekulární chemie Otto Wichterle či Chorvat Vladimír Prelog, nositel Nobelovy ceny. Místní národní výbor v Hostinném se na schůzi pléna konané dne 25. září 1947 usnesl jmenovat prof., dr. Emila Votočka za zásluhy na poli vědy čestným občanem města Hostinného. Diplom čestného občanství podepsali: Ladislav Vytvar - předseda, Jan Týřl - tajemník a Pavla Bucharová - členka rady města. Prof. dr. Emil Votoček zemřel v Praze dne 11. října 1950.

Ve čtvrtek dne 30. září 2010 se v 19.30 hodin v sále místního kina uskuteční komorní koncert na počest našeho rodáka prof., dr. Emila Votočka v podání K. Untermuellera, A. Hellerové a Š. Kose. Jste srdečně zváni.

Tomáš Anděl
kronikář města

Cestovní pas Emila Votočka
z roku 1914

Emil Votoček s manželkou Libuší

Legitimace Emila Votočka jako posluchače České vysoké školy technické v Praze z roku 1897.

Emil Votoček na kongresu chemiků ve Varšavě v roce 1928 (první zprava).

Profesor dr. Emil Votoček ve 20. letech 20. Století